ТРЭЦІ ЭТАП XXXI РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА»
І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

2015 г.

ДАВЕДКІ

9 клас

Варыянт І

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	**Усяго**
Балы	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**4**	**6**	**5**	**50**

Заданне 1

Групы слоў	**Арфаграфічныя правілы**
1) гл*ы*таць, бр*ы*во, кр*ы*вавы, гр*ы*моты	У некаторых словах спалучэнні *ро*, *ло* не пад націскам чаргуюцца з *ры*, *лы*.
2) ток-шо*у*, фра*у*	Літара *у* (*у* складовае) пішацца на канцы запазычаных слоў не пад націскам.
3) без*ы*ніцыятыўны, над*ы*шоў, дэз*ы*нфекцыя, пад*ы*граць	Літара *ы* пішацца пасля прыставак на зычны ў словах, корань якіх пачынаецца з *і*.

Заданне 2

Фразеалагізмы-сінонімы	
рассыпацца дробным макам	*ламаць шапку*
шапку ў ахапку	*лахі пад пахі*
сесці макам	*сесці ў лужыну*
з макава зерне	*як старой бабе сесці*
бабка надвое варажыла	*віламі па вадзе пісана*

Заданне 3

Слоўнікавы артыкул	**Тып слоўніка**
КОПАНКА, -і, *ДМ* -нцы, *мн.* -і, -нак, *ж.* Выкапаны штучны вадаём, запоўнены вадой; сажалка. ‖ *прым.* **копаначны**, -ая, -ае.	тлумачальны слоўнік
ГОСПИТ//АЛЬ шпіталь, -ля *м.*; **~АЛЬНЫЙ** шпітальны	руска-беларускі слоўнік

КОМІН, ТРУБА; ДЫМАР (*абл.*). Вецер вые, не сціхае, дзіка ў *коміне* шуміць… *Я. Колас.* Заводаў адноўлена многа, і *трубы* над імі дымяць *М. Машара.* Вунь прыстань, вунь заводаў *дымары*… (*А. Зарыцкі*).	слоўнік сінонімаў
па-вод-к-(а) – *пры ст.-суф.*, *ад* вад-(а), *чарг.* а / о	словаўтваральны слоўнік
Хто зявае, той ваду сярбае (хлябае). *Гаворыцца з неадабрэннем пра чыю-небудзь някемлівасць, няспрытнасць, што вядзе да адмоўных вынікаў у жыцці.* Вот у цябе што ў хаце? Крэслы абшарпаныя. На сценах пустэча. А ў мяне… Ты быў у мяне? То-та ж… Трэба ўмець жыць. Хто зявае, той ваду сярбае (*І. Макаловіч.* Версія капітана Барташа).	тлумачальны слоўнік прыказак

Заданне 4

Мадэль	Назва асобы мужчынскага полу
1. аснова дзеяслова + *-льнік-* (□)	*апавядальнік, стваральнік*
2. аснова назоўніка + *-ар-* (*-яр-*) (□)	*свінар, пясняр*
3. *пра* + назоўнік	*праўнук, прадзед*
4. *су* + аснова назоўніка + *нік* (□)	*суайчыннік, суразмоўнік*
5. аснова назоўніка + злучальная галосная + аснова дзеяслова + ø (□)	*мовавед, кнігалюб*

Заданне 5

1) параненыя, сястра, верабей;
2) акуляры, людзі, вараняня;
3) сяброўка, пчаляр, сані;
4) гусь, вучань, рабочы;
5) настаўнік, нажніцы, лісяня;
6) паляўнічы, сабака, твор;
7) дзверы, абцугі, конь;
8) алімпіец, дзіця, запрошаны.

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: **2, 4, 5, 7, 8**

КАМЕНТАРЫЙ: Зборныя лічэбнікі спалучаюцца з назвамі асоб мужчынскага полу (*гусляр, доўгажыхар*), маладых істот (*кацяня, жарабя*), субстантываванымі прыметнікамі і дзееприметнікамі (*вучоны, замерзлы*), назоўнікамі *коні, гусі, людзі, свінні*, множналікавымі назоўнікамі (*нажніцы, сані*), асабовымі займеннікамі (*мы, вы* і інш.).

Заданне 6

Неазначальная форма дзеяслова	Дзеяслоў ў форме 2-ой асобы множнага ліку
дзерці	*дзерацé*
біць	*б'яцé*
паліць	*пáліце*
есці	*ясцé*
грызці	*грызяцé*

Заданне 7

Беларускае слова	Адпаведнае значэнне ў рускай мове
Багáч	*Рождество Пресвятой Богородицы*
Вожаг	*черенок ухвата, кочерги, помела и т.д.*
Гáфтка	*нитяная или проволочная петля для застёгивания крючка в одежде*
Запаты́лак	*клинышек для закрепления косы*
Заво́рыны	*начало пахоты*

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: **А5 Б3 В2 Г1 Д4**

Заданне 8

Вершаваныя радкі	Вершаваны памер
Ён ведаў, што цемрадзь адыйдзе і згіне, Што звон кайданоў разаб'ецца аб скалы… *П. Броўка «Янку Купалу»*	4-стопны амфібрахій
Роднае слова – страла Перунова Ў чорныя сэрцы выроддзя. *В. Зуёнак «Роднае»*	4-стопны дактыль
Там, дзе нізка схіліліся хаты, Ля ракі, дзе гамоніць аір! Там, дзе ў пушчы па хвоях кудлатых Мігацяць Беларусі страі! *Ул. Дубоўка «Прыпыніла свой голас жалейка…»*	3-стопны анапест
Раскінуліся дзве палескіх вёскі На супрацьлеглых берагах Сажа. Тут песень чутны адгалоскі: Рака – паміж народамі мяжа. *М. Аўрамчык «Раскінуліся дзве палескіх вёскі…»*	5-стопны ямб

Заданне 9

ПРАВІЛЬНЫ АДКАЗ: **А4 Б6 В1 Г2 Д3 Е5**

Заданне 10

Пытанні, заданне	**Адказ**
1. Жанр	***Байка***
2. Які тып рыфмоўкі выкарыстаў паэт у першых чатырох радках?	***Кальцавая (апаясаная) рыфмоўка***
3. Як у творах гэтага жанру называюць вылучаную курсівам частку?	***Мараль***
4. Які алегарычны вобраз выкарыстаны ў творы?	***Асёл***
5. Выпішыце адзін эпітэт	***Доўгі, велічэзны, грозны***